

ข้อพิจารณาและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
การสอบสวนกับการได้สวนมูลฟ้อง

พันตำรวจเอกนิพิชฌน์ นิตย์เสมอ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

มาตรา 130 ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย

มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

มาตรา 2 (6) “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

มาตรา 120 ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน

นิติศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายมหาชน)มหาวิทยาลัยรามคำแหง, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ บัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ประการสำคัญการสอบสวนจะต้องกระทำไปโดยพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจด้วยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคสาม และ มาตรา 19 (ก) และ (ข) นั่นคือ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

ในส่วนของการไต่สวนมูลฟ้องนั้น เป็นกรณีที่ผู้ฟ้องคดีอาญามีหน้าที่กระทำต่อศาล ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 2 (12) “การไต่สวนมูลฟ้อง” หมายความว่าถึงกระบวนไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหา

มาตรา 161 ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมายให้ศาลสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง หรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับฟ้อง

มาตรา 162 ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลจัดการส่งต่อไปในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาเดียวกันกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (2) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้

ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพ ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาเหตุที่ผู้เขียนนำเรื่องของการสอบสวน และเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องมาเขียนก็เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่ากระบวนการนำคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลนั้น เนื่องจากตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 กล่าวไว้ว่า บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล คือ (1) พนักงานอัยการ (2) ผู้เสียหาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4)แล้ว ก็มีสิทธิที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดได้สองทางกล่าวคือ จะร้องทุกข์ (มาตรา 2 (7)) ต่อพนักงานสอบสวนหรือจะแต่งตั้งทนายความเพื่อฟ้องคดีเองก็ได้

อย่างไรก็ตามสิทธิของผู้เสียหายมีอีกหนึ่งทางเลือกหนึ่งก็คือการร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 ซึ่งกรณีนี้ก็เป็นการสะดวกอย่างหนึ่ง โดยจะต้องยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างพิจารณาก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีนั้น ก็ได้

คดีอาญาเมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแล้วก็เป็นที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน และเมื่อเห็นว่าคดีเสร็จสิ้นแล้วพนักงานสอบสวนก็จะสรุปสำนวนการสอบสวนมีความเห็นทางคดีต่อไปว่า มีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา (มาตรา 2(2)) หรือมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง เสนอความเห็นดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการต่อไป และเมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนจากพนักงานสอบสวนมาแล้วก็จะพิจารณาว่า สำนวนการสอบสวนมีสิ่งใดบกพร่องหรือไม่ เช่นคดีอาญาเรื่องหนึ่งมีประจักษ์พยาน 4 ปาก ในสำนวนการสอบสวนนั้นประจักษ์พยานทั้ง 4 ปากให้การอย่างเดียวกันทุกตัวอักษรซึ่งอย่างนี้ไม่น่าจะเป็นไปได้ เชื่อว่าพนักงานสอบสวนจะต้องพิมพ์คำให้การชุดเดียวกันโดยแยกเป็นสำเนา 3 ชุด ต้นฉบับ 1 ชุด แล้วมีการเว้นช่องว่างเอาไว้แล้วเติมชื่อของพยานผู้รู้เห็นแต่ละฉบับพร้อมระบุที่อยู่ นอกนั้นเนื้อหาเหมือนกันหมด อย่างนี้เป็นไปไม่ได้จะต้องมีการแก้ไขเสียก่อน หรือหากไม่มีข้อพิรุธสงสัยก็จะต้องตรวจดูในสำนวนการสอบสวนนั้นมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสั่งฟ้องผู้ต้องหาคนใดคนหนึ่ง หรือทั้งหมดตามความเห็นของพนักงานสอบสวน หรือจะสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาคนใดคนหนึ่ง

โดยหลักกฎหมายแล้วในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ศาลจะรับฟ้อง โดยไม่ต้องทำการใ้สวนมูลฟ้องก่อน ทั้งนี้เพราะเห็นว่าคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องนั้นได้ผ่านขั้นตอนการสอบสวนมาแล้ว ตามมาตรา 120 และ ตามมาตรา 162 (2) หากศาลจะจัดให้มีการใ้สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ก็ย่อมทำได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 ที่บัญญัติว่า ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็น โจทก์ ในวันใ้สวนมูลฟ้อง ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยเป็นรายตัวไป เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้วให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดรายงานไว้ และดำเนินการต่อไป

ในวันใ้สวนมูลฟ้องในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็น โจทก์นั้น กฎหมายห้ามมิให้จำเลยนำพยานมาสืบ แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิในการที่จำเลยจะมีทนายมาช่วยเหลือ เป็นไปตามมาตรา 165 วรรคสอง

ส่วนในกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลย ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องให้แก่จำเลยเป็นรายตัวไป กับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องโดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ ห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้อง มิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น ตามมาตรา 165 วรรคสาม

เมื่อพิจารณาถ้อยคำตามตัวบทของมาตรา 162 วรรคสอง ที่ว่า ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพ ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา กับ มาตรา 165 ตอนท้ายที่ว่าห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้อง มิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น เห็นว่าเรื่องนี้อธิบายได้ว่ากรณีตามมาตรา 162 วรรคสองนั้น เป็นกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งกรณีดังกล่าวถือว่าผู้ถูกฟ้องตกเป็นจำเลยยังศาลแล้ว มาตรา 2(3) นั้น จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลกระทำได้เพียงประทับฟ้องไว้พิจารณาเท่านั้น จะพิพากษาลงโทษจำเลยทันทีไม่ได้ เพราะกรณียังไม่ได้เป็นการพิจารณาคดีอาญา ตามมาตรา 172 แม้ว่าจำเลยจะให้การรับสารภาพ ศาลก็จะพิพากษาลงโทษจำเลย ตามมาตรา 176 ไม่ได้ ศาลจะต้องมีการกำหนดวันนัดสืบพยานโจทก์ก่อนตามมาตรา 174

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าการไต่สวนมูลฟ้องเป็นกรณีที่โจทก์มีหน้าที่กระทำต่อศาลโดยการนำพยานหลักฐานเข้าสืบโดยซึ่งให้ศาลเห็นว่าคดีของโจทก์มีมูลที่ศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณา ศาลยังจะไม่ก้าวล่วงไปยังเนื้อหาของคดีว่าจำเลยกระทำผิดตามที่ถูกฟ้องหรือไม่

มีข้อสังเกตว่า ข้อยกเว้นของคดีราษฎรเป็นโจทก์ที่ศาลไม่จำเป็นต้องสั่งไต่สวนมูลฟ้องก่อนคือคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ตามมาตรา 162 (1) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักเกณฑ์ดังกล่าว หาใช่ว่าเพียงแต่คดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยด้วยเท่านั้น หากแต่ต้องฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วย

ส่วนกรณี ตามมาตรา 165 วรรคสามตอนท้ายนั้นเป็นข้อจำกัดสิทธิของจำเลยในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องว่า ในวันไต่สวนมูลฟ้องจำเลยไม่มีสิทธิที่จะยื่นคำให้การต่อสู้คดี หรือให้การใดๆ มีสิทธิเพียงแต่ตั้งทนายความเพื่อเข้ามาช่วยเหลือในการซักค้านพยานโจทก์เท่านั้น ตัวจำเลยเองจะมาศาลในวันนั้นหรือไม่ก็ได้

ผลของการที่ศาลปฏิบัติไม่ถูกต้องตาม มาตรา 162 (1) มีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้แล้วคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 477/2508 วินิจฉัยว่า ในคดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ กฎหมายบัญญัติให้ศาลดำเนินกระบวนการไต่สวนเพื่อวินิจฉัยมูลคดีก่อนประทับฟ้อง จำเลยจะมาฟัง การไต่สวนมูลฟ้อง โดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือจำเลยจะไม่มา แต่ตั้ง ทนายมาซักค้านพยาน โจทก์ก็ได้ ก่อนศาลประทับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น เมื่อ กระบวนการไต่สวนเสร็จ ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไปเฉพาะกระทงที่มีมูล ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(12) 162, 165, 167 ทั้งนี้เพื่อศาลจักได้กลิ่นกรอง ขึ้นหนึ่งเสียก่อนว่า การกระทำของจำเลยที่ถูกราษฎรด้วยตนเองฟ้องร้องกล่าวหาานั้น มีมูลจะ ประทับฟ้องให้ตกเป็นจำเลยอยู่ในอำนาจของศาลจะทำการพิจารณาพิพากษาต่อไปหรือไม่ อันเป็น วิธีการป้องกันการแก่งแย่งบีบบังคับโดยตรงหรือทางอ้อมที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่ราษฎรด้วย กันเองโดยไม่จำเป็น จึงเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของ ประชาชน แม้ไม่มีฝ่ายใดโต้แย้งไว้ ศาลฎีกาก็หยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยได้ พิพากษายกคำพิพากษา ศาลอุทธรณ์และศาลชั้นต้นที่เกี่ยวกับจำเลยในคดีนี้ โดยให้ศาลชั้นต้นดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง และพิจารณาพิพากษาต่อไปตามมูลแห่งคดี

มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือหลักเกณฑ์การไต่สวนมูลฟ้องต่อหน้าจำเลย กล่าวคือ คดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องต่อหน้าจำเลย ส่วนคดีที่ราษฎร เป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลย ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 165 วรรคหนึ่ง และ วรรคสาม

สำหรับคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้น จะต้องพิจารณาด้วยว่าจำเลยเป็นผู้อยู่ใน อำนาจศาลแล้วหรือยัง ดังนั้น แม้เป็นกรณีมาก่อนพนักงานอัยการโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาล จำเลยเป็นผู้อยู่ในอำนาจของศาลเพราะศาลได้รับฝากขังจำเลยไว้ในระหว่างสอบสวน แต่จำเลย หลบหนีไปเสียก่อนโจทก์ยื่นฟ้องก็ดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1735/2514 (ประชุมใหญ่)) หรือจำเลย หนีประกันศาลไปก็ดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1497/2496 (ประชุมใหญ่)) ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจ ฟ้องจำเลยต่อศาลได้โดยไม่จำเป็นต้องนำตัวจำเลยมาส่งศาลพร้อมฟ้องที่กล่าวมาแล้วโดยย่อก็พอ

จะเห็นได้ว่า การไล่สวนมูลฟ้องมีความจำเป็นอย่างไร และถ้าหากศาลไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องดังกล่าวนี้จะมีผลอย่างไร ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในอันที่จะไม่ถูกละเมิด หรือถูกกระทำที่ผิดกฎหมายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยศาลนั่นเองในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้นก็จะต้องมีผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากการกระทำนั้น ซึ่งผู้เสียหายได้แก่ผู้ใดบ้างนั้นก็จะเป็นไปตามมาตรา 2 (4) “ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6 และจะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยด้วย กล่าวคือจะต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิด

จริงอยู่แม้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (2) จะให้สิทธิหรืออำนาจที่จะฟ้องคดีอาญาได้เองตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งตรงนี้เป็นกรณีที่ผู้เสียหายอาจจะมีฐานะหรือความเป็นอยู่ที่ดีก็สามารถที่จะว่าจ้างแต่งตั้งทนายความนำคดีขึ้นฟ้องร้องได้เองทันที โดยจะต้องผ่านการไล่สวนมูลฟ้องเสียก่อนเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้ว ส่วนผู้เสียหายที่มีฐานะไม่ค่อยดีนักก็อาจใช้วิธีการร้องทุกข์กับพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจหน้าที่เพื่อให้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนำตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องร้องลงโทษตามกฎหมายต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) , (6) , (7), 130 , 131 ก่อนมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 (ฉบับที่ 22)พ.ศ. 2547 พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่หรือจำนวนมากเมื่อรับคำร้องทุกข์มาแล้วก็จะมีธงอยู่ในใจแล้วว่า จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อมีความเห็นทางคดีสั่งฟ้องผู้ต้องหาสถานเดียว และมักจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้ต้องหา หรือผู้ถูกกล่าวหาในการนำพยานมาเพื่อให้พนักงานสอบสวนสอบปากคำเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นผู้บริสุทธิ์มิได้กระทำผิด แต่พนักงานสอบสวนมักจะปฏิเสธที่จะสอบสวนปากคำพยานฝ่ายผู้ต้องหา มักจะกล่าวอ้างว่าให้ไปกล่าวอ้างในชั้นศาล ไม่ต้องมากกล่าวอ้างในชั้นสอบสวน จึงทำให้ผู้ต้องหาใช้วิธีการร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนว่าไม่ให้ความเป็นธรรม หรือเมื่อพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อสั่ง

คดี ก็จะร้องขอความเป็นธรรมจากพนักงานอัยการ ซึ่งพนักงานอัยการก็จะใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143

คือสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆที่พนักงานอัยการได้กำหนดให้อำนาจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการเป็นดุลพินิจว่าจะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง หากพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องแล้วผู้เสียหายไม่พอใจก็สามารถใช้สิทธิตาม **มาตรา 34** แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ว่า **คำสั่งไม่ฟ้องคดี หักสิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีโดยตนเองไม่** และต่อมาเมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 131 โดยเพิ่มเติมคำว่าหรือ**ความบริสุทธิ์**ของผู้ต้องหา ดังนั้นในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวจึงลดน้อยลงไป ผู้เขียนเห็นว่าที่จริงแล้วจะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา **มาตรา 226**บัญญัติว่า พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือ**บริสุทธิ์** ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมในกรณีดังกล่าวจึงอาจจะเข้าไป เมื่อครั้งผู้เขียนดำรงตำแหน่งเป็นพนักงานสอบสวนมานานประมาณ 25 ปี ก็เคยทำการสอบสวนในลักษณะที่ใช้กฎหมายตามมาตรา 226ก่อนที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 131 ผู้เขียนเคยถูกผู้บังคับบัญชาดำหนิการทำงานว่า **“คุณเป็นตำรวจ คุณเป็นพนักงานสอบสวนขอให้ทำงานอย่างเป็นพนักงานสอบสวน คุณไม่ใช่ศาล คุณไม่ใช่ผู้พิพากษาอย่าทำงานอย่างเช่นผู้พิพากษา “** นั้นหมายความว่าผู้เขียนบังอาจนำหลักกฎหมายของมาตรา 226 มาใช้ในการสอบสวนไม่ได้ผิดหลักการและผิดขั้นตอน จนในที่สุดแล้วผู้เขียนก็ขอลาออกจากต้นสังกัดคือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2548 ทำไมผู้เขียนจึงได้นำเอาเรื่อง การสอบสวน มาเขียนเทียบเคียงกับ การได้สวนมูลฟ้อง เพราะอะไร เหตุผลก็คือทั้งสองกรณีดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการนำเอาคดีอาญาเข้ามาสู่ระบบการพิจารณาของศาลนั่นเอง จะเห็นได้ว่าการสอบสวนเริ่มเมื่อใด ก็ตอบได้ทันทีว่า เมื่อมีความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ซึ่งถ้าหากเป็นคดีความผิดอาญาแผ่นดิน พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปิดคดีได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการร้องทุกข์ตามระเบียบ ซึ่งต่างกับคดีอาญาความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัวนั้นกฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนได้ก็ต่อเมื่อมีการร้องทุกข์ตามระเบียบเสีย

ก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสองเมื่อมีความผิดทางอาญาเกิดขึ้นก็ต้องมีผู้เสียหาย และสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญามีอย่างไร ก็เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือมาตรา 28 เกี่ยวกับอำนาจฟ้องคดีอาญา ตามที่ได้กล่าวแล้ว

การเรียกสำนวนการสอบสวนมาในชั้นไล่สวนมูลฟ้อง

มาตรา 171 ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนและการพิจารณา *เว้นแต่มาตรา 175* มาบังคับแก่การไล่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ และมาตรา 172 ตริ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การไล่สวนมูลฟ้องในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ทั้งในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ และในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

มาตรา นี้เป็นมาตราสุดท้ายของบทบัญญัติในเรื่องของการไล่สวนมูลฟ้องที่ให้นำบทบัญญัติในเรื่องการสอบสวนมาใช้บังคับกับเรื่องไล่สวนมูลฟ้องด้วย ยกเว้นมาตรา 175

มาตรา 175 เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าศาลเห็นสมควร ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้

เกี่ยวกับเรื่องนี้มีคำพิพากษาที่เก่ามากอยู่เรื่องหนึ่งที่ยังใช้เป็นหลักได้อยู่คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 128/2487 วินิจฉัยว่า ในชั้นไล่สวนมูลฟ้อง ศาลก็มีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาประกอบการพิจารณาคดีได้

แต่อย่างไรก็ดี ในข้อนี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 128/2487 วินิจฉัยว่า มาตรา 171 นี้ไม่ได้ห้ามไม่ให้ศาลเรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบการไล่สวนมูลฟ้องดังที่โจทก์ฎีกา มาตรา 171 ที่ไม่ให้ยกมาตรา 175 มาอนุโลมใช้ในการไล่สวนมูลฟ้องก็หมายความว่า ศาลไม่ถูกจำกัดอำนาจตามมาตรานี้เท่านั้น เพราะมาตรา 175 น่าจะเป็นบทจำกัดอำนาจศาล เพียงเพื่อให้ความสะดวกแก่พนักงานอัยการที่จะได้ใช้สำนวนการสอบสวนเป็นเครื่องมือในการว่าความ จึงได้

บัญญัติว่า ศาลจะเรียกสำนวนการสอบสวนไปจากพนักงานอัยการได้ต่อเมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว มิฉะนั้นแล้วศาลก็จะเรียกสำนวนการสอบสวนไปก่อนนั้นได้ตามมาตรา 228 ฉะนั้นในการไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อศาลไม่ถูกจำกัดอำนาจตามมาตรา 175 แล้ว ศาลจึงใช้อำนาจตามมาตรา 228 เรียกพยานรวมทั้งสำนวนการสอบสวนมาประกอบการวินิจฉัยได้เต็มที่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1621/2506 (ประชุมใหญ่) ในการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญา แม้เมื่อโจทก์แถลงว่าหมดพยานแล้วศาลก็ใช้อำนาจเรียกพยานหลักฐานมาเองเพื่อประกอบการวินิจฉัย ทำคำสั่งชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1872/2527 การที่ศาลชั้นต้นรับฟังคำเบิกความของพยานซึ่งเบิกความไว้ในคดีอื่นมาประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดในคดีซึ่งไต่สวนมูลฟ้อง ถือได้ว่าเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นทำการสืบพยานเพิ่มเติมโดยพลการโดยไม่มีคู่ความฝ่ายใดร้องขอ เป็นอำนาจของศาลที่จะกระทำได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 ประกอบด้วยมาตรา 171

ยังมีตำราบางเล่มเขียนว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง กฎหมายไม่ให้นำ มาตรา 175 มาใช้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

มีข้อสังเกตว่า การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยเช่นนี้ เป็นไปตามหลักที่เคยปฏิบัติกันมา แต่ถ้าจะพิเคราะห์ตามตัวบทกฎหมายโดยแท้แล้ว ก็มีทางเห็นไปอีกอย่างหนึ่งได้ว่า มาตรา 175 นั้นเป็นที่กฎหมายให้อำนาจแก่ศาล ส่วนมาตรา 228 ก็มีใช้เป็นบทที่ว่าไว้โดยตรงว่าให้ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนมาได้ หากแต่เป็นบทที่ให้ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมนอกไปจากที่ให้สืบมาแล้ว นับได้ว่ากฎหมายบัญญัติเป็นการทั่วไป มิใช่เพื่อเรียกสำนวนการสอบสวนโดยเฉพาะอย่างเช่น มาตรา 175 และ มาตรา 171 นั้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่า การสอบสวนก็ดี หรือการไต่สวนมูลฟ้องก็ดี เป็นกระบวนการในการที่ผู้เสียหายชอบที่จะใช้สิทธิของตนในการนำคดีอาญาเข้าสู่ระบบการพิจารณาของศาลเพียงแต่จะใช้ช่องทางใดเท่านั้นเอง ไม่ว่าจะฟ้องคดีอาญาเอง หรือร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ที่สำคัญในการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปโดยสุจริตหรือไม่ ในการปฏิบัติ

หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายใดหากกระทำโดยสุจริต เทียงธรรม ความยุติธรรมก็คงเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน ก็เพียงว่าอย่ามองทุกอย่างเป็นธุรกิจไปหมด หรือมองผู้ที่มาติดต่อกับทางราชการไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายก็ดี หรือผู้ต้องหาที่ดี เป็นลูกค้า เพราะสถานีตำรวจ หรือสถานที่ทำการของอัยการ ไม่ใช่ธนาคาร ถ้าหากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่ไปด้วยความถูกต้อง บริสุทธิ์ ยุติธรรม ระบบหรือกระบวนการยุติธรรมก็ยังเป็นที่พึงใ้ประชาชนได้อย่างแท้จริง